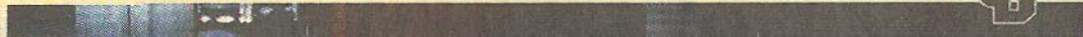
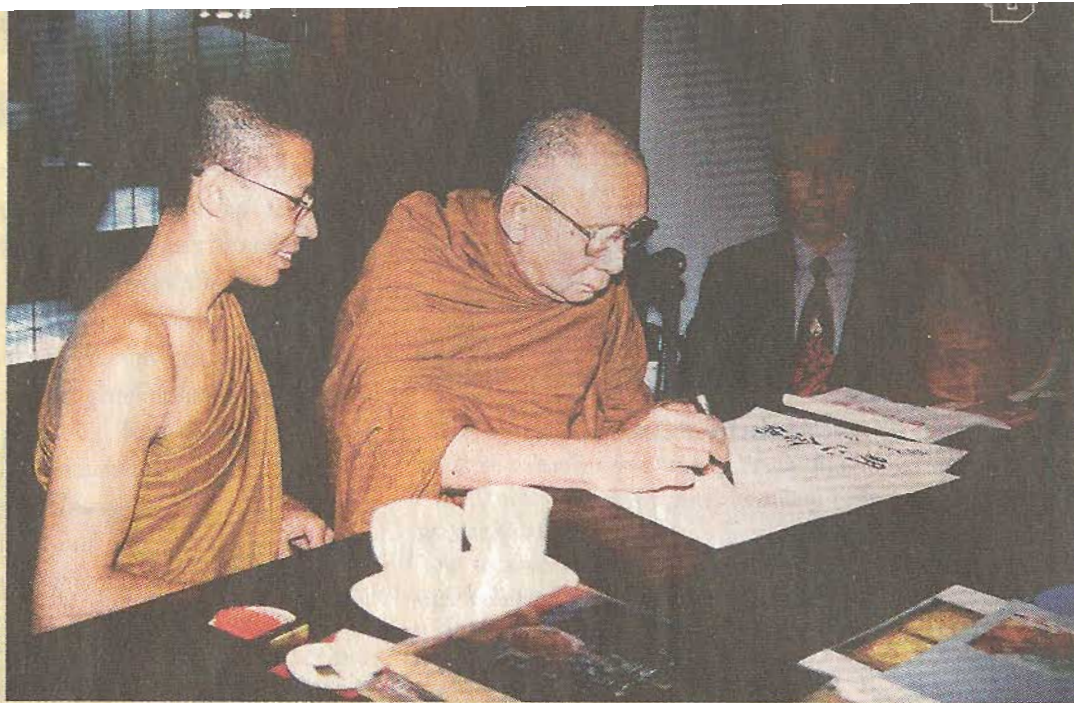

อ่อนน้อม เรียบง่าย 'สังฆราช' สมณะผู้ทรงธรรม

“สมเด็จพระท่านสิ้นพระชนม์แล้ว”

เสียงสั้นเครือของ พระศากยวงศ์วิสุทธิ ผู้ช่วยเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช วัย 53 ปี ภายหลังทราบข่าวการสิ้นพระชนม์ของ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ในห้วงยามนี้ พระศากยวงศ์วิสุทธิ คงไม่มีคำพูดใดที่จะบรรยายถึงความรู้สึกต่อการสูญเสียพระอาจารย์ ซึ่งท่านเปิดเผยว่า การเคารพนับถือพระองค์ท่านไม่ได้อยู่แค่ในฐานะพระอาจารย์กับลูกศิษย์ แต่พระองค์ท่านเป็นเสมือนพ่อที่ดูแลสั่งสอนลูกคนนี้อย่างต่อเนื่อง

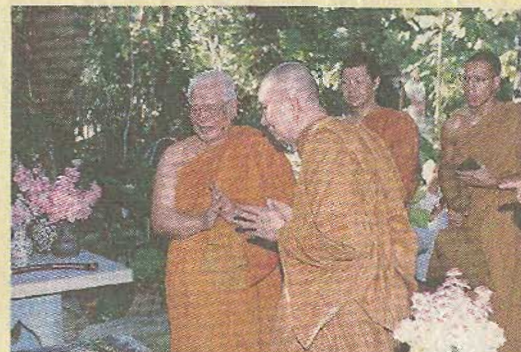
“สมเด็จพระสังฆราชเสด็จประเทศเนปาลเมื่อปี 2513 และทรงรับปากคณะสงฆ์เนปาลไว้ว่าจะช่วยฝึกพระเถระประเทศเนปาล โดยให้มาไทยเพื่อได้รับการศึกษาที่ถูกต้องและกลับไปเผยแผ่ ก่อนหน้านั้นบวชเณรที่ศรีลังกา 9 เดือน จากนั้นอาตมาได้เข้าเฝ้าถวายตัวสมเด็จพระสังฆราชครั้งแรก เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2518 อาตมาไม่ทราบว่หน้าตาสมเด็จพระสังฆราชเป็นอย่างไร มาจากสนามบินก็มาถึงพระอาจารย์จากเนปาลก็นำเข้าเฝ้าถวายตัวกับสมเด็จพระสังฆราช”

เมื่อเรียนจบปริญญาเอกด้านมานุษยวิทยา ซึ่งเป็นการผลักดันของสมเด็จพระสังฆราช ไม่ใช่เป็นความใฝ่ฝันของอาตมาเลย ทรงให้ไปศึกษาและเมื่ออาตมาศึกษากลับมาแล้ว ก็ภูมิพระทัยมาก รับสั่งว่านี่เขาเป็นดอกเตอร์แล้วนะ

“แต่ขณะเดียวกันทรงชี้ว่าหน้าที่ของคุณตอนนี้ก็คือ สอนสิ่งที่คุณเรียนมา ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากที่อยู่ในการบริหารและงานเอกสาร ต้องเจอผู้คน เมื่อสมเด็จพระสังฆราชขีดเส้นให้อย่างนั้น ในฐานะลูกศิษย์ก็น้อมรับพยายามทำตัวให้ดีที่สุด เริ่มทำหน้าที่เป็นครูบาอาจารย์สอนในสิ่งที่เรียนมา”

การอบรมสั่งสอนของสมเด็จพระสังฆราชเป็นไปอย่างมีแบบแผน พระศากยวงศ์วิสุทธิ บอกว่า สมัยเป็นสามเณรก็จะชอบนึกเสมอว่าทำไมต้องเป็นเรา อยากจะเล่น อยากจะหนี แต่ว่าถูกบังคับให้อยู่กับสมเด็จพระ

สังฆราช แต่ตอนนั้นมอย้อนกลับไปแล้วอาตมารู้สึกโชคดียที่ไว้วางพระทัย และต้องทนกับความฉ้อของสามเณรน้อยๆ รูปนี้

พระสังฆราช"

พระสงฆ์ชาวคริสต์ เล่ากันว่า ตอนนั้นจำได้ว่า เมื่อได้เข้าเฝ้าครั้งแรกพอรอบท่านเสร็จ พระองค์ก็ไปหาพระเลขาฯ ที่กุฏิข้างๆ พระเลขาฯ ก็จัดเสื้อ หมอน ที่นอนให้ แล้วพาไปกุฏิที่พัก ความทรงจำตอนนั้นเห็นพระพักตร์ครั้ง

แรก จำได้คำว่าทรงยิ้ม พระพักตร์เปี่ยมด้วยพระเมตตา รับสั่งเป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาไทยก็จำไม่ได้ และทรงทราบดีว่าอาตมาเป็นสามเณรเนปาลเชื้อสายศากยวงศ์

"สำหรับอาตมานับว่าเป็นโชคดียิ่งที่ได้มาอยู่ในพระเมตตาอุปถัมภ์ดูแลเหมือนกับลูกคนหนึ่งของพระองค์ ด้านการมีเชื้อสายศากยวงศ์ของอาตมา พระองค์ก็มีความโปรดปรานเป็นพิเศษตรงที่ว่าเป็นเชื้อสายศากยวงศ์ของพระพุทธเจ้า เวลาเสด็จประเทศเนปาลพระองค์มักจะถามเรื่องนี้ หรือเวลาอยู่ในไทยจะทรงชี้ให้ทุกคนเห็นว่า นี่เขาเป็นเชื้อสายศากยวงศ์นะ แสดงให้เห็นว่าทรงมีความภาคภูมิใจในความเป็นศากยวงศ์ระดับหนึ่ง แต่สำหรับอาตมาเองไม่มีอะไร ก็คือเป็นลูกศิษย์คนหนึ่ง ที่ได้มีโอกาสสนองงานถวาย ก็รู้สึกว่โชคดียิ่งที่ทรงไว้วางพระทัยมีโอกาสสนองงานถวายเทียบกับสามเณร และพระวัดบวรฯ มีอยู่มากมายกว่า 20 รูป ในขณะที่นั้นอาตมาถือว่าเป็นโชคดียิ่งที่สุด"

"ถ้าเป็นช่วงสนองงานพระสังฆราช ก็ตื่นเช้า บิณฑบาตและอยู่กับพระองค์เป็นส่วนใหญ่ ช่วงเช้าอยู่กับพระองค์เพราะทรงรับแขก ช่วงบ่ายก็ไปเรียนหนังสือที่มหาวิทยาลัย แต่ตอนนี้เรียนจบแล้วและทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช ก็จะอยู่กับงานร่างเอกสารต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ ตอนขึ้นสมเด็จพระสังฆราชมีแขกมาเฝ้า และช่วงคำก็อยู่กับพระองค์ พระองค์จะเข้าสวนมนต์และกวานา บางครั้งสวนมนต์ก็อยู่กับพระองค์ ดูว่าทรงต้องการอะไร ดังนั้น ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับเอกสารงานค้นคว้า และติดตามสมเด็จพระสังฆราชเป็นส่วนใหญ่"

รูปนี้

"สิ่งที่สมเด็จพระสังฆราชทรงสอนนั้น ก็คงยากจะย่อความออกมาในทุกสิ่งทุกอย่างในสิ่งที่ทรงทุ่มเทให้อาตมา แต่สิ่งที่เห็นก็คือ การวิจัย การวิจารณ์ การพัฒนาโยนิโสมนสิการในเรื่องข้อธรรมะต่างๆ สมเด็จพระสังฆราชจะมีจุดเด่นที่ว่า พระองค์โปรดที่จะวิเคราะห์ข้อธรรม ไม่ใช่ว่ารับเข้ามาเฉยๆ พระองค์จะทรงนั่งสอนว่า ดูสิพระไตรปิฎกนี้อ่านเมื่อไหร่ก็ได้ความรู้ใหม่ๆ แม้ว่าอ่านมา 30-40 ปีก็ตาม ซึ่งแต่ละประเด็นที่ทรงยกตัวอย่างแสดงให้เห็นว่ามีวิธีคิดใหม่ๆ หรือว่าวิธีที่ทรงสอนเอง บางครั้งทรงสอนแบบไม่มีข้อกัณฑ์ ทำให้จุดหนึ่งเราถ้าที่จะศึกษา ถ้าที่ จะค้นคว้า"

"ความอ่อนน้อม ถ่อมตน เรียบง่าย" คือ สิ่งที่พระศากยวงศ์วิสุทธิ ยึดในสมเด็จพระสังฆราชเป็นต้นแบบ "จากพระจริยวัตรของพระองค์ ทรงอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่เคยถือพระองค์ว่าเป็นสมเด็จพระสังฆราช หากมีพระผู้ใหญ่เข้ามาแม้มีพรรษามากกว่าแค่ 1 วัน พระองค์จะลดพระองค์ลงมาจากอาสนะมากกราบ เป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตนที่เห็นมาตลอด และทรงเรียบง่าย มีความเป็นสมณะ ไม่อยู่อย่างหรูหรา เวลาเสด็จไปไหนไม่ได้รับจัดปัจจัยใดๆ ที่ญาติโยมถวายเลย พระองค์ประทานคืนเพื่อให้เขาไปทำบุญต่อ รับสั่งว่า เขานิมนต์พระสังฆราช และนิมนต์ด้วยความยากลำบาก ท่านบอกเขาไปไม่ใช่เพื่อรับของ แต่ไปเพื่อช่วยงานเขา เพื่อให้งานเขาสำเร็จและทรงทำเช่นนั้นมาตลอด ก็เป็นภาพที่ประทับใจมาโดยตลอดว่านี่แหละคือสิ่งที่เรียกว่า สมณะ"

● ผกาเมศ ใจฉลาด ●

สังฆราช หรือที่เรียกในสังฆมณฑล
ไทยว่า สมเด็จพระสังฆราช เป็นตำแหน่งที่มี
มานานแล้ว ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ดังมีหลัก
ฐานจากศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
ได้จารึกคำว่า สังฆราช ไว้ด้วย สมเด็จพระ
สังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เป็นตำแหน่ง
สมณศักดิ์สูงสุดฝ่ายพุทธจักรของคณะสงฆ์
ไทย ทรงเป็นประธานการปกครองคณะสงฆ์
ตำแหน่งนี้น่าจะมีที่มาจาก คณะสงฆ์ไทยนำ
แบบอย่างมาจากลัทธิลังกาวงศ์ ซึ่งพ่อขุน
รามคำแหงมหาราช ได้ทรงอาราธนาพระ
เถระผู้ใหญ่ของลังกา ที่เชี่ยวชาญในพระ
ไตรปิฎก เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาฝ่าย
เถรวาทในประเทศไทย

สมเด็จพระสังฆราช คือ ประมุขแห่ง
คณะสงฆ์ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยทรงสถาปนา
ให้ดำรงตำแหน่ง สกลมหาสังฆปริณายก
กฎหมายกำหนดให้มีพระองค์เดียวมาตั้งแต่
โบราณ ทั้งนี้เพื่อป้องกันความแตกแยกสามัคคี

วิหาร (มหานิกาย) ได้สมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระ
พระราชคณะ เมื่อ พ.ศ. 2553 เกิดวันที่
26 สิงหาคม พ.ศ. 2473 อายุ 83 ปี

6.สมเด็จพระธีรญาณมุนี (สมชาย
วรชาโย) วัดเทพศิรินทราวาสราชวรวิหาร
(ธรรมยุติกนิกาย) ได้สมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระ
พระราชคณะ เมื่อ พ.ศ. 2553 เกิดวันที่
22 ตุลาคม พ.ศ. 2490 อายุ 66 ปี

7.สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์
อุปสโม) วัดพิชัยญาติการามวรวิหาร (มหา
นิกาย) ได้สมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระพระราชคณะ
เมื่อ พ.ศ. 2554 เกิดวันที่ 2 กุมภาพันธ์
พ.ศ. 2484 อายุ 72 ปี

ส่วนระยะเวลาการสถาปนาสมเด็จพระ
สังฆราชของศิโคมแทนองค์เดิมนั้น ในรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลย
เดช มีการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชไป
แล้ว 6 รูป ตั้งแต่ลำดับที่ 14 ถึง 19 โดย
มีระยะเวลาการสถาปนาที่น่าสนใจดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ 20

ในหมู่สงฆ์ จึงเท่ากับดำรงอยู่ในฐานะ พระ
สังฆมิตร์ ด้วย

สำหรับขั้นตอนการสถาปนาสมเด็จพระ
สังฆราช องค์ที่ 20 นั้น ตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์
พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติม โดย พ.ร.บ.คณะ
สงฆ์ พ.ศ.2535 ตามมาตรา 7 ใจความว่า
พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระ
สังฆราชองค์หนึ่ง วรยศสอง เมื่อไม่มีสมเด็จพระ
สังฆราช หรือสมเด็จพระสังฆราชไม่อาจ
ปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้นายกรัฐมนตรี โดยความ
เห็นชอบตามมติของมหาเถรสมาคม (มส.)
เสนอสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโส
สูงสุดโดยสมณศักดิ์ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อ
สถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช

ในกรณีที่สมเด็จพระราชาคณะ ผู้มี
อาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่
ได้ ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบตาม
มติของ มส. ให้เสนอสมเด็จพระราชาคณะที่
มีอาวุโสชั้นรองลงมาตามลำดับ และสามารถ
ปฏิบัติหน้าที่ได้ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรง
สถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช

สำหรับลำดับของสมเด็จพระราชาคณะ
เรียงลำดับความอาวุโสตามสมณศักดิ์ ดังนี้

1.สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง
วรบุญโญ ปธ.9) ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่
สมเด็จพระสังฆราช เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ
ภาษีเจริญ (มหานิกาย) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ
แมกกองบาลีสนาทหลวง ถือว่ามีอาวุโสทาง
สมณศักดิ์สูงที่สุดทุกด้าน ได้สมณศักดิ์เป็น
สมเด็จพระราชาคณะ เมื่อ พ.ศ.2538 เกิด
วันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ.2468 อายุ 88 ปี

2.สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (มานิต
ถาวโร) วัดสัมพันธวงศารามวรวิหาร (ธรรม
ยุติกนิกาย) ได้สมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระ
ราชาคณะ เมื่อ พ.ศ.2544 เกิดวันที่ 29
ธันวาคม พ.ศ. 2460 อายุ 95 ปี

3.สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ (อัมพร อมฺพโร)
วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร
(ธรรมยุติกนิกาย) ได้สมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระ
ราชาคณะ เมื่อ พ.ศ.2552 เกิดวันที่ 26
มิถุนายน พ.ศ.2470 อายุ 86 ปี

4.สมเด็จพระวันรัต (จุนท์ พรหมคุตโต)
วัดบวรนิเวศวิหาร (ธรรมยุติกนิกาย) ได้
สมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระราชาคณะ เมื่อ พ.ศ.
2552 เกิดวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2479
อายุ 77 ปี

5.สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (วีระ
ภทฺทจารี) วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหา

ลำดับที่ 14 สมเด็จพระอริยวงศาคต
ญาณ สมเด็จพระสังฆราช (ปลด กิตฺติโสภโณ
ป.ธ.9) วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราช
วรวิหาร ระยะเวลาสถาปนา 1 ปี 5 เดือน

ลำดับที่ 15 สมเด็จพระอริยวงศาคต
ญาณ สมเด็จพระสังฆราช(อยู่ ญาโณทโย
ปธ.9) วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร ระยะเวลา
สถาปนา 10 เดือน

ลำดับที่ 16 สมเด็จพระอริยวงศาคต
ญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฺฐายี ปธ.9)
วัดมกุฏกษัตริยารามวรวิหาร ระยะเวลา
สถาปนา 6 เดือน

ลำดับที่ 17 สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ ปธ.6)
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร
ระยะเวลาสถาปนา 7 เดือน

ลำดับที่ 18 สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช (วาสน์ วาสโน ปธ.4)
วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร
ระยะเวลาสถาปนา 7 เดือน

ลำดับที่ 19 สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน ปธ.9)
วัดบวรนิเวศวิหารราชวรวิหาร ระยะเวลา
สถาปนา 7 เดือน

ตามธรรมเนียมและประเพณีปฏิบัติการ
สถาปนาสมเด็จพระสังฆราชของคณะสงฆ์
ไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะยึดหลัก
“สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดย
สมณศักดิ์”

ส่วนระยะเวลาการสถาปนาไม่มีระเบียบ
ปฏิบัติว่าต้องสถาปนาในวันสำคัญ ส่วนใหญ่
จะสถาปนาช่วงกลางปี ระหว่างเดือนเมษายน-
พฤศจิกายน แต่การสถาปนาสมเด็จพระ
สังฆราช (อยู่ ญาโณทโย) วัดสระเกศ ระยะเวลา
สถาปนา 10 เดือน (องค์ที่ 15) สถาปนา
ในวันฉัตรมงคล

สำหรับการสถาปนาพระราชาคณะ (การ
ตั้งชื่อ) พระธรรมคุณาภรณ์ หรือ เจ้าคุณพิมพ์
เจ้าอาวาสวัดปทุมคงคา และรองเจ้าคณะ
ภาค 7 หรือผู้ริเริ่มสร้างโปรแกรมสมณศักดิ์ที่
คณะสงฆ์ใช้อยู่ในปัจจุบัน และเป็นผู้รวบรวม
ทำเนียบสมณศักดิ์ฉบับสมบูรณ์ ให้ข้อมูลว่า
การสถาปนาองค์ใหม่ตามธรรมเนียมปฏิบัติจะ
ใช้พระนามสมเด็จพระสังฆราชขององค์ใหม่ว่า
“สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระ
สังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก” ทั้งนี้ แล้ว
แต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ อีกครั้งหนึ่ง